

АЛГОРИТМ ПРОЕКТУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ

У статті представлений алгоритм проектування регіональних туристичних маршрутів.

Ключові слова: алгоритм, процес проектування, регіональний турмаршрут.

У зв'язку з підготовкою до проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Євро-2012 Державна служба туризму та курортів визначила перелік найцікавіших туристичних маршрутів України. Був укладений список із 105 туристичних маршрутів, до яких увійшли найцінніші в історичному та культурному плані пам'ятники. Зазначимо, що раніше в Україні не існувало єдиної системи туристичних маршрутів. До цього переліку були включені одноденні туристичні поїздки тривалістю від 3 до 12 годин і дводенні тури (до 200 км), що відповідно пов'язано зі специфікою чемпіонату. Розроблені екскурсійні маршрути пролягають уздовж головних транспортних магістралей між містами, у яких відбудуться ігри чемпіонату, або мають радіальний характер з початком і кінцем в одному місці [5, с. 1]. Так на Донеччині, наприклад, туристам запропонують відвідати Святогорський історико-культурний заповідник, Кам'яні могили, ландшафтний парк "Меотида", розкажуть про творчість Василя Стуса та Сергія Прокоф'єва, проведуть екскурсії на тему: "Юзівка-Донецьк, XVIII-XXI ст.", "Історія української залізниці", "Донецьк спортивний", "Хомутовський степ", "Соляне царство Соледару", "Великоанадольський ліс", "Артемівський завод шампанських вин" [4, с. 1]. Нажаль до цих списків не потрапив жодний маршрут, який би репрезентував туристичні ресурси Луганщини. Таким чином, Луганська область знов не реалізувала свій туристичний потенціал, не дивлячись на наявність таких унікальних пам'яток як Айдарська тераса, Баранячі Лоби, Королівські скелі, Луганський природний заповідник, Деркульський кінний завод, будинок-музей В. Даля. Така ситуація пов'язана з багатьма факторами, серед яких можна виділити недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури, нестача відповідної категорії закладів розміщення, низький загальний рівень збереженості туристичних об'єктів, відсутність розробленого туристичного продукту регіону, а також низький рівень професійної підготовки фахівців з регіонального туризму.

Останній фактор вбачається особливо загрозливим, оскільки зараз, на наш погляд, спеціалісти у галузі туризму недоотримують інформації щодо найголовніших складових розвитку туризму свого регіону. Внаслідок чого знижується можливість збереження та передачі етнокультурологічних знань, ціннісного відношення до надбання народної культури засобами туризму. Фахівець сфери туризму будь-якої кваліфікації є носієм та ретранслятором культурних знань, і те, яке відношення до національної культури буде складено у вітчизняного чи іноземного покупця туристичного продукту залежить від його особистісних та професійних якостей. Використання народних обрядів та звичаїв у туризмі – це не просто додаткові послуги. Це засіб патріотичного виховання населення, задоволення духовних потреб сучасного суспільства. Таким чином у процесі розвитку туризму на Луганщині повинна враховуватися національна самобутність народу, що мешкає на цій території, а при проектуванні регіональних маршрутів вкрай необхідно спиратися на національні та етнологічні особливості регіону. Використовуючи ці принципи, можливо підготувати фахівців туристичної галузі, які здатні на високому професійному та етичному рівні вирішувати проблеми відродження та збереження засобами туризму національної самобутньої культури будь-якого регіону країни.

Провідну роль у такій підготовці повинен відігравати сам механізм проектування регіональних маршрутів, оскільки, як зазначив у своїй статті В. Федорченко, "при підготовці бакалавра головним є розвиток проектувально-технологічних умінь фахівця" [6, с. 40]. У роботах вітчизняних та іноземних науковців В. Кифяк, О. Любіцевої, Г. Михайліченко, В. McKercher, T. Ratz, L. Puczko, E. Chiaf, M. Pezzagno, присвячених проектуванню туристичного продукту, немає механізму проектування регіональних туристичних маршрутів.

Так В. Кифяк детально розглядає поняття, структуру та складові туристичного продукту, Г. Михайліченко визначила основні етапи розробки нового турпродукту та перелік робіт по створенню туристичної пропозиції. О. Любіцева досліджує механізм розробки туру, який складається з наступних етапів: розробка схеми маршруту, оптимізація маршруту, програмне забезпечення туру, організаційно-технічні заходи з забезпечення туру, розрахунок вартості туру, заповнення документації, заходи з організації подорожі [1;3;2].

В. McKercher розглядає процес розробки продукту з культурного туризму [9, с. 122], Т. Ratz та L. Puczko досліджували значення, концепції та основні риси тематичних маршрутів, процес їх створення та умови, за яких розроблений туристичний маршрут стає турпродуктом [10, с. 132–147], E. Chiaf та M. Pezzagno визначили основні аспекти, на які треба звернути увагу при проектуванні маршрутів, та як само туристичні ресурси впливають на процес таких розробок [8, с. 227–234].

Окремо слід звернути увагу на дослідження, що присвячені проектуванню екскурсій (роботи М. Гейнике, В. Герда, І. Гревса, Р. Дьякової, Б. Ємельянова), оскільки деякі етапи їх розробки можуть перекликатися з етапами розробки туристичних маршрутів, або бути аналогічними, наприклад: визначення мети та завдання екскурсії/маршруту, вибір теми, відбір об'єктів туристичного показу, складання траси екскурсії/маршруту. Уперше визначення "етапи підготовки екскурсії" було введено у обіг у 1976 році, тоді ж було названо 15 таких етапів. На сьогоднішній день теоретики екскурсознавства пропонують три основні етапи розробки екскурсії, які включають підготовчу роботу, процес створення екскурсії та завершальний етап [7, с. 129].

Тож необхідно створити універсальний алгоритм проектування регіональних туристичних маршрутів, вивчення та застосування якого гарантувало б високий рівень засвоєння необхідної інформації, розвиток творчих здібностей студентів та оволодіння навичками розробки аналогічних маршрутів. Мета цієї статті – представлення розробленого алгоритму проектування регіональних маршрутів.

Саме поняття алгоритм визначає порядок, чітку послідовність виконання конкретних дій для досягнення чіткої мети – навчити студентів розробляти регіональні туристичні маршрути. Створений нами алгоритм проектування регіональних маршрутів складається з десяти етапів (Схема 1).

На першому етапі студенти повинні навчитися збирати та аналізувати інформацію щодо рекреаційних можливостей регіону. Необхідно оцінити рекреаційні ресурси регіону, визначити основні напрямки розвитку туризму. Отже рекреаційні природні ресурси Луганської області будуть виступати засобом професійної підготовки фахівців сфери туризму до проектування регіональних маршрутів. На другому етапі розглядаються можливості інфраструктури регіону: сучасний стан транспортної мережі в регіоні, готельні підприємства, ресторани, оздоровчі комплекси, розважальні заклади. І лише на третьому етапі проводиться дослідження існуючих на туристичному ринку пропозицій.

Схема 1. Алгоритм проектування регіональних туристичних маршрутів

1. Збір та вивчення матеріалів щодо рекреаційних можливостей регіону

- збір та аналіз джерел з історії регіону;   - дослідження природно-рекреаційного потенціалу місцевості: вивчення та огляд пам'яток природи (заповідники, урочища, ботанічні сади) та культури (пам'ятники, церкви, музеї), встановлення можливості їх використання з туристичною метою;   - визначення основних напрямків розвитку туризму в регіоні.
архівні джерела, книги, газети та журнали, туристичні каталоги, туристичні програми, проспекти, буклети, книги-гід, путівники

2. Дослідження інфраструктури регіону
- збір даних про стан транспортної мережі в регіоні (аеропорт, залізничні та автовокзали, дороги);   - дослідження переліку послуг основних готельних підприємств, ресторанів, оздоровчих комплексів, розважальних закладів.
карти, довідники готелів, розклади рейсів

3. Дослідження існуючих на туристичному ринку пропозицій
- дослідження основних туристичних продуктів та ціни на них на ринку регіонального туризму;
туристичні каталоги пропозицій, туристичні програми, проспекти, буклети, прайси, аудіо, відеоматеріали

4. Поява ідеї розробки нового туристичного маршруту та доцільність його проектування
- розробка анкет для оцінки маркетингового середовища на ринку турпослуг та проведення дослідження (серед потенційних покупців);   - аналіз обсягів попиту на потенційний маршрут.
маркетингові дослідження аналогічних продуктів

5. Проектування туристичного маршруту
- визначення мети та змісту туристичного маршруту (визначення форми організації маршруту, клієнтури на цей маршрут, його типізація, визначення розміру груп, сезонності, тривалості);   - розробка траси маршруту та вибір варіанту його побудови;   - відбір об'єктів для включення у програму перебування на маршруті;   - пошук партнерів та вибір оптимальних закладів розміщення та харчування на маршруті, транспортних перевізників, страховиків;   - підбір переліку додаткових послуг на маршруті;   - повне комплектування пакету пропозицій за обраним маршрутом.
карти, довідники готелів, туристичні каталоги, туристичні програми, проспекти, розклади рейсів, графіки заїзду

6. Складання технологічної документації
- складання програми перебування на маршруті;   - складання технологічної карти маршруту;   - складання паспорту траси маршруту та інш. документації.

ЗУ "Про туризм", наказ від 11.09.2007 № 1123/14390 "Ліцензійні умови провадження туроператорської та турагентської діяльності", ГОСТ 28681.1-95 "Туристическо-экскурсионное обслуживание. Проектирование туристских услуг"

7. Складання кошторису туристичного маршруту

- калькуляція вартості туристичного маршруту;
- прайси, оферти.

8. Пробний заїзд на маршруті та усунення виявлених недоліків

- апробація туристичного маршруту та внесення коректив за необхідністю;
- усунення недоліків, виявлених при складанні маршруту.

9. Реклама нового тур маршруту

- оформлення інформаційного листа маршруту, проспектів, буклетів, включення інформації про новий маршрут до каталогу пропозицій;
- інші заходи щодо поширення нової пропозиції.

10. Реалізація нової туристичної пропозиції та контроль за обслуговуванням туристів

- обслуговування туристів на маршруті;
- розгляд реклаमाцій та внесення необхідних коректив;
- удосконалення маршруту.

Цей підхід відрізняється від загальноприйнятого (теоретики маркетингу вважають, що процес розробки будь-якого продукту чи послуги потрібно починати з маркетингових досліджень ринку). На нашу думку, при проектуванні регіональних маршрутів проводити дослідження ринку туристичних пропозицій необхідно лише після детального вивчення регіональних турресурсів та інфраструктури. У даному випадку майже відразу можливо побачити, які саме ресурси на момент дослідження не використовуються для розвитку туризму. Також визначаються нові перспективні напрямки розвитку туризму в регіоні, автоматично виникає можливість створити унікальний для даної місцевості туристичний маршрут; при комплектуванні пакету послуг швидко підбирається найкращий ціновий варіант.

На четвертому етапі формується ідея щодо розробки нового туристичного маршруту та чітко визначається доцільність його проектування (проводяться анкетування та опитування потенційних споживачів, визначаються розміри потенційного сегменту ринку). Наступний етап є найбільш трудомістким, оскільки включає основний процес щодо розробки нового туристичного маршруту від вибору об'єктів показу до повного комплектування послуг на маршруті. І саме від того, на скільки правильно та технічно, змістовно та творчо цей етап буде виконаний, залежить чи буде розроблений туристичний маршрут користуватися попитом у споживачів.

На шостому етапі, відповідно до існуючих законодавчих вимог, необхідно правильно оформити усю технічну документацію. На сьомому – складається кошторис туристичного маршруту. Якщо на попередніх етапах усе було зроблено вірно, то розрахунок вартості маршруту відповідатиме якості та рівню запропонованих послуг, а кінцева ціна – буде оптимальною та прийнятною, як для клієнта так і для туроператора. Далі відбувається апробація туристичного маршруту, та за необхідністю, вносяться відповідні корективи. На дев'ятому етапі здійснюється реклама та інші заходи, які сприятимуть поширенню інформації щодо нового туристичного маршруту. Заключний етап алгоритму проектування нового регіонального маршруту складається з процесу

обслуговування туристів на маршруті, підтримки високого рівню сервісу, а також розгляду скарг клієнтів та усунення виявлених недоліків.

Таким чином, виконання студентами вищезазначених дій у вказаній послідовності дозволить підготувати їх на професійному рівні до процесу проектування регіональних туристичних маршрутів будь-якої складності. Підготовка до проектування регіональних маршрутів не означає вузької спеціалізації у галузі туризму, а навпаки дає можливість легко адаптуватись до роботи у будь-якому туристичному регіоні нашої країни.

Узагальнюючи наведене вище, зазначимо, що у науці склалися два основні підходи до процесу проектування турпродукту: перший стосується розгляду механізму розробки туру, другий – механізму розробки екскурсій. Ці підходи покладені в основу розробленого алгоритму проектування регіональних туристичних маршрутів, використання якого дозволить покращити підготовку фахівців сфери туризму та навчити студентів розробляти турмаршрути на професійному рівні. З урахуванням актуальності викладеного матеріалу були визначені напрямки подальших досліджень, які полягають у розробці авторської методики викладання спецкурсу "Технологія проектування регіональних маршрутів" та написанні методичного посібника з основ розвитку туризму на Луганщині.

Список використаних джерел:

1. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці : Книги-XXI, 2003. – 300 с.
2. Любіцева О.О. Методика розробки турів. Навчальний посібник. – К. : Альтерпрес, 2003. – 104 с.
3. Михайліченко Г.І. Практика організації туристичних подорожей : Навч. посіб. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. – 156 с.
4. Самаева Ю. Анатолий Пахля: «Евро-2012 станет серьезным толчком для развития туризма в Украине» [Електронний ресурс] / Юлия Самаева // Информационный центр «Украина - 2012». – 2009. – С. 1. – Режим доступу до вид. : <http://ru.euro2012.ukrinform.ua/interview/10902/>
5. Украина подготовила туристические маршруты к Евро-2012 [Електронний ресурс] // ЛІГАБізнесІнформ. – 2009. – С. 1. – Режим доступу до вид. : <http://news.liga.net/news/N0930127.html>
6. Федорченко В.К. Оновлення змісту професійного навчання фахівців туристичного профілю // Наукові записки НДПУ ім. М. Гоголя. – 2003. – № 3. – С. 39–44.
7. Чагайда І.М., Грибанова С.В. Екскурсознавство : Навчальний посібник. – К., 2004. – 240 с.
8. Brebbia, C., Pineda, F. Sustainable Tourism / by C. A. Brebbia, F. D. Pineda. – UK, Sauthampton : WIT press, 2006. – 366 p.
9. McKercher, B. Cultural tourism : the partnership between tourism and cultural heritage / Bob McKercher, Hilary Du Cros. – NY : Haworth Hospitality Press, - 2002. – 262 p.
10. Richards, G. Cultural tourism : global and local perspectives. – NY : Haworth Hospitality Press, 2006. – 347 p.

Кобзова С.Н. Алгоритм проектирования региональных туристических маршрутов.

В статье представлен алгоритм проектирования региональных турмаршрутов.

Ключевые слова: алгоритм, процесс проектирования, региональный турмаршрут.

Kobzova S.N. The algorithm of designing of regional tour routes.

This article contains the algorithm of designing regional routes.

Key words: algorithm, design process, a regional tour route.